

ВЗАЄМНЕ ЧИТАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ АКТИВІЗАЦІЇ ТА МОТИВАЦІЇ НА ЗАНЯТТЯХ З НІМЕЦЬКОЇ МОВИ

Kanyun A. B., кандидат філологічних наук, доцент, Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана, м. Київ, Україна

DOI: https://doi.org/10.31435/rsglobal_conf/25112020/7254

Abstract. The article describes a didactic method called "reciprocal reading" as one of the forms of cooperative learning in German language classes. The article presents the results of an experimental application of this method in the context of distance learning. During the experiment, the work on the text, in accordance with the method of reciprocal reading, was first carried out in writing, via e-mail. The article describes the procedure for preparing and conducting the experiment – choosing a text, introducing students to the "reciprocal reading" method, developing a questionnaire to receive feedback from students, assigning roles in mini-groups (Predictor, Clarifier, Questioner, Summariser), working in groups, and moderating by the teacher. The statistical data presented were obtained as a result of a written survey where students assessed the method, as well as identified their own achievements and weaknesses in obtaining certain skills.

Keywords: teaching method, autonomous learning, cooperative learning, reciprocal reading, student-oriented teaching, activation, motivation.

Вступ. Під час навчання в умовах карантинних обмежень та переходу до дистанційної форми навчання перед обома сторонами навчального процесу – викладачами та студентами – постали цілком нові, невідомі раніше виклики. З одного боку вони примусили критично проаналізувати наявні підходи у викладанні, переглянути та переосмислити їх, подивитися на різні аспекти викладання під іншим кутом зору. Новий формат навчання виявив також недоліки у методичному та матеріальному забезпеченні навчального процесу. З іншого боку – перехід до дистанційної форми навчання сприяв більшій креативності та гнучкості у підходах до планування та проведення занять, активізації застосування відомого методичного інструментарію, освоєнню та впровадженню нових методів дидактизації автентичних матеріалів та використання їх у процесі викладання.

Метою даної статті є опис експерименту із застосування методу «взаємне читання» на заняттях з німецької мови в умовах дистанційного навчання, презентація його результатів та висновків щодо застосування даного методу у навчальному процесі.

Методи дослідження. Під час проведення експерименту та обробки його результатів використовувалися такі методи: спостереження, анкетування та статистичний метод. Експеримент було здійснено під час проходження автором підвищення кваліфікації в рамках програми Інституту імені Гете «Навчаємося навчати німецької. Модуль 6: Навчальні вимоги та планування уроків» (DLL 6 «Curriculare Vorgaben und Unterrichtsplanung») у січні-травні 2020 року.

Результати дослідження. Метод «взаємне читання» традиційно використовується як одна із форм кооперативного навчання на заняттях з різних навчальних дисциплін (біології, географії, іноземної мови, історії, літератури тощо) для підвищення ефективності засвоєння інформації, оскільки він передбачає ґрунтовне опрацювання змісту, та як підготовчий етап до виконання інших, більш комплексних завдань [1, 2, 3]. За цим методом опрацьовуються зв'язні інформативні тексти із різних галузей знань або художні тексти. У німецькій дидактичній літературі для позначення даного методу використовується назва «reziprokes Lesen». Термін *reziprok* походить від латинського *reciprocus* і в загальному розумінні означає «взаємний». За умови здійснення навчального процесу у звичайному режимі даний метод використовується на аудиторних заняттях під час роботи у малих групах як один з видів кооперативного навчання. Для цього викладач підбирає текст, який відповідає темі, що на даний момент вивчається, та містить відповідні лексичні і фразеологічні одиниці. Текст ділиться на чотири пропорційні частини, які містять завершену думку, і які міні-групи (в ідеальному випадку по чотири студенти) поступово опрацьовують.

Процедура опрацювання тексту виглядає наступним чином. Спочатку вся група читає перший абзац тексту, після чого кожен із студентів виконує одне із чотирьох завдань: 1) пояснити нові слова, звороти та граматичні конструкції (*neue Wörter und Wendungen klären*), 2) поставити питання до прочитаного уривку тексту (*Fragen zum Textinhalt stellen*), інші учасники міні-групи відповідають на поставлені питання; 3) стисло передати зміст тексту (*den Inhalt des Textes kurz zusammenfassen*) та 4) висловити припущення про подальший розвиток подій (*Vermutungen über*

den weiteren Verlauf anstellen). Після цього група переходить до опрацювання наступного абзацу і кожен учасник обирає собі якусь одну з нових ролей. Таким чином, опрацювавши всі чотири абзаци, кожен студент має можливість випробувати себе у всіх чотирьох ролях.

Для проведення нашого експерименту була обрана група студентів з нерівномірним рівнем володіння німецькою мовою (студенти другого курсу економічного університету, які вивчають німецьку мову як першу іноземну, рівень від A2 до B2). Як відомо, повністю гомогенні групи є у повсякденній роботі викладача скоріше приємним винятком, ніж правилом. Це означає кожного разу необхідність дати відповідь на головне питання: «Яким чином потрібно організувати навчальний процес, щоб привести до єдиної мети групу студентів із досить відмінними потребами, дефіцитами та наявним мовними і мовленнєвими компетентностями?». Потрібно також зауважити, що релевантними чинниками у такій ситуації є не лише рівень вже наявних знань у учасників, але і їх індивідуальні особливості, їхня здатність та найбільш прийнятний для них спосіб засвоєння нової інформації.

З початком дистанційного навчання у багатьох групах стала спостерігатися ситуація, коли слабші студенти були вимушені більше ніж зазвичай працювати самостійно, тому стали почувати себе постійно перевантаженими, не встигали справлятися із завданнями та почали втрачати мотивацію до навчання. Сильніші студенти також скаржилися на брак спілкування з групою під час вивчення мови у дистанційному режимі, оскільки у перші тижні карантину практично весь навчальний процес відбувався за допомогою електронної пошти. З метою підвищення мотивації, посилення інтерактивної складової навчального процесу та загального покращення мікроклімату у групі нами було вирішено застосувати метод взаємного читання для опрацювання одного із текстів. Проте виявилось, що на той момент (березень 2020 року) ще не всі студенти мали належне технічне забезпечення для опрацювання тексту за методом «взаємне читання» у режимі відео-конференції. З цієї причини було вирішено спробувати вперше реалізувати даний метод кооперативного навчання за допомогою електронної пошти, тобто замінити вид мовленнєвої діяльності «говоріння» (усне висловлення) на вид мовленнєвої діяльності «письмо» (письмове висловлення). У зв'язку з цим довелося взяти для експерименту більший за обсягом текст, ніж було заплановано попередньо, оскільки студенти тепер мали значно більше часу для виконання кожного завдання та не перебували під тиском часу. Для взаємного читання було обрано текст Штеффена Цьоля «Різдвяне яйце» («Das Weihnachts-Ei») [4], який тематично відповідав програмній темі «Міжлюдські відносини» («Zwischenmenschliche Beziehungen»), яка опрацьовувалася за підручником «Erkundungen B2» видавництва «Schubert».

Реалізація проекту складалася з таких етапів:

- ознайомлення студентів із методом «взаємне читання», детальне пояснення процедури проведення та опис завдання кожної із чотирьох ролей;
- групу студентів було поділено на дві міні-групи (4 та 5 чоловік відповідно); обидві міні-групи працювали над текстом паралельно, завдяки новому формату (спілкування відбувалося шляхом листування електронною поштою), з'явилася додаткова роль – відповідати на поставлені питання до змісту тексту; під час аудиторних занять на питання відповідають по черзі всі члени міні-групи, але під час нашого експерименту цю роль виконували по черзі всі члени міні-групи, додатково до своєї основної ролі (група із 4 студентів), або ж п'ятий член групи (група із 5 студентів);
- студенти отримали від викладача не відразу цілий текст, а отримували абзац за абзацом по мірі опрацювання, таким чином створювалася динаміка у роботі та підвищувався інтерес до розвитку сюжету тексту;
- на самому початку із студентами було обумовлено, що кожен абзац опрацьовується у 24-годинному режимі для того, щоб уникнути небажаного затягування та втрати мотивації; таким чином робота відбувалася дуже динамічно, студенти старанно дотримувалися цієї умови;
- кожне виконане письмове завдання студенти надсилали всім членам своєї міні-групи та викладачу, таким чином всі могли постійно мати повну картину щодо опрацювання поточного абзацу;
- студенти мали у своєму розпорядженні всі допоміжні засоби для роботи над текстом (інтернет, двомовні та тлумачні словники тощо), що в результаті позитивно вплинуло на засвоєння нового лексичного матеріалу;
- викладач виконував роль модератора, всі питання щодо процедури експерименту чи змісту тексту вирішувалися між усіма сторонами також за допомогою електронної пошти, що дозволяло студентам додатково тренувати вміння писати листи;

- після опрацювання кожного абзацу (тобто кожні 24 години) викладач давав для кожної міні-групи короткий аналіз отриманих робіт: типові помилки, поради щодо повторення відповідних граматичних тем, додаткові вправи для усунення особливо «настирливих» помилок.

Після опрацювання останнього абзацу студентам було запропоновано відповісти на питання спеціально розробленої анкети, де вони могли оцінити різні аспекти методу, висловити свою думку щодо нього та надіслати свої відповіді викладачу для аналізу та підведення підсумків експерименту.

Основні результати аналізу отриманих під час анкетування даних виглядають таким чином:

- 89% учасників змогли завдяки застосуванню методу «взаємне читання» краще зрозуміти текст, вважають взаємне читання ефективнішим, ніж традиційне читання тексту на занятті та вважають даний метод цілком прийнятним для використання під час дистанційного навчання;
- найлегше студентам було справлятися з такими завданнями: поставити питання (89%), стисло передати зміст прочитаного (22%), пояснити слова (33%), висловити припущення (1%);
- найважче студентам було справлятися з такими завданнями: поставити питання (0%), стисло передати зміст прочитаного (22%), пояснити слова (22%), висловити припущення (56%);
- на думку студентів, їм потрібно більш інтенсивно тренувати такі види діяльності: стисло передати зміст прочитаного (44%), пояснити слова (22%), висловити припущення (56%);
- 78% учасників оцінюють метод «взаємне читання» в 1 бал (найкраща оцінка); 22% учасників у 2 бали;
- 89% учасників вказали, що мали відчутну підтримку з боку колег у своїй групі;
- 22% учасників визнали, що мали труднощі із видом мовленнєвої діяльності «Письмо», (11%) із завданням «Передати зміст прочитаного» та 11% із завданням «Висловити припущення»;
- роботу у власній міні-групі учасники оцінили в 1 бал (67%) та у 2 бали (33%);
- власну роботу учасники оцінили в 1 бал (22%), у 2 бали (56%) та 3 бали (22%).

Особливий інтерес представляють відповіді учасників на питання «Ваші зауваження до методу «взаємне читання». Майже одностайно учасники повідомили про свої позитивні враження від експерименту. Серед переваг були названі командна робота, креативність, мотивація, автономне навчання та краще розуміння тексту.

Варто наголосити на тому, що під час виконання даного експерименту слабші та зазвичай менш активні студенти показали значно вищий рівень активності та знань, ніж під час традиційного опрацювання текстів. Вважаємо, що це пов'язано з тим, що вони могли працювати у зручному для себе режимі та темпі, а також відчували відповідальність перед групою. Підводячи підсумки даного експерименту вважаємо за потрібне ще раз наголосити на тому, що метод взаємного читання вперше застосовувався у такому форматі, що вже саме по собі є цікавим досвідом інновативного використання відомого методу у змінених рамкових умовах навчального процесу.

Висновки. Результати експерименту та опитування студентів дають можливість зробити такі висновки. Застосування методу «взаємне читання» як елементу кооперативного навчання у процесі викладання німецької мови сприяє: 1) більш глибокому розумінню тексту та ефективному запам'ятовуванню нової лексики і затреновуванню граматичних конструкцій; 2) тренуванню навичок письма; 3) активізації навчальної діяльності студентів, їхній саморефлексії щодо власних навчальних досягнень, мотивації та диференційованому підходу до студентів з різним рівнем володіння мовою; 4) поліпшенню командної роботи, автономності навчання, загального мікроклімату у групі та колегіальності; 5) поєднуючи у собі індивідуальний підхід та кооперативну навчальну діяльність, взаємне читання всебічно та рівномірно розвиває мовну та мовленнєву компетентність студентів і реалізує студентоцентричний підхід у викладанні німецької мови.

REFERENCES

1. Krämer S., Dudziak R., Beese M. Der Fachsprachentag *Stechbriefe und reziprokes Lesen*. https://www.uni-due.de/imperia/md/content/prodaz/fachsprachentag_stechbriefe_und_reziprokes_lesen.pdf
2. Wocken H. Reziprokes Lesen. Texte verstehen durch strategische Lesen und kooperatives Lernen. <http://hans-wocken.homepage.t-online.de/Texte/HW-RLesen.pdf>
3. Zinser A. Kommunikation Grundbedürfnis und Lerngelegenheit. Gemeinsam lernen mit kooperativen Lernmethoden. <https://www.klasse-leiten.de/hefte-artikel/premium/gutes-miteinander/kommunikation-grundbeduerfnis-und-lerngelegenheit/>
4. Zöhl S. Das Weihnachts-Ei. Therapeutische Geschichte. <https://nur-positive-nachrichten.de/inspirierende-geschichten/das-weihnachts-ei-therapeutische-geschichte>